

1984/85:90

Tisdagen den 26 februari

Kl. 15.00

1 § Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

2 § Svar på fråga 1984/85:407 om särbehandling inom kriminalvården

Anf. 1 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Per Israelsson har frågat mig om särbehandling av ekonomiska brottslingar inom kriminalvården är lämplig och om det är försvarbart att den sista tiden av ett fängelsestraff ofta avtjänas i en sluten rixanstalt.

De regler som nu gäller har till stor del utformats med syfte att underlätta anpassningen i samhället för dem som har särskilda behov i detta hänseende. Det kan medföra tillämpningsproblem när det gäller mera socialt väletablerade intagna, en kategori som många – men naturligtvis långt ifrån alla – av dem som har dömts för ekonomiska brott tillhör. Det är därför som jag har tillkallat en arbetsgrupp med företrädare för departementet och kriminalvårdsstyrelsen. Den skall pröva om några ändringar av de bestämmelser eller den praxis som nu gäller bör genomföras. Arbetsgruppen räknar med att kunna lägga fram resultatet av sitt arbete under april månad.

Beträffande den som är intagen i rixanstalt skall – enligt gällande författning – fråga om förflyttning till lokalanstalt prövas så snart omständigheterna föranleder därtill. Undergår den intagne fängelse i mer än ett år skall frågan dock alltid prövas senast fyra månader före den dag då villkorlig frigivning tidigast kan ske. Den som är intagen i lokalanstalt får inte förflyttas till rixanstalt, om inte särskilda skäl föranleder detta. Huvudregeln är sålunda att den intagne under slutet av verkställighetstiden skall vara placerad på lokalanstalt. Detta är en förutsättning för att förberedelserna inför frigivningen skall kunna bedrivas så effektivt som möjligt.

Anf. 2 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Jag får börja med att tacka justitieministern för svaret på frågan.

*Om särbehandling
inom kriminal-
vården*

Det är utomordentligt viktigt för lagstiftningens och rättsskipningens trovärdighet i samhället att alla dömda behandlas rättvist och lika oberoende av deras sociala bakgrund. Det får inte vara så att vi får en kategori riks fångar som har väsentligt bättre villkor än de mindre socialt anpassade inom fångvården. Om den särbehandling som kan förekomma beror på lagstiftningen, som det sägs i en intervju i LO-tidningen i februari i år, kan det då förväntas att lagstiftningen ändras så att särbehandlingen elimineras i alla fall i det avseendet? Behandlingen ser i hög grad ut att bero på vilken anstalt vederbörande blir placerad i. Anser justitieministern att fångarnas nuvarande placering i anstalt är ändamålsenlig med hänsyn till att alla i möjligaste mån skall behandlas lika?

I svaret säger justitieministern att det har tillsatts en arbetsgrupp för att se över de problem som ändå kan finnas. Kan jag få någon upplysning om vilka direktiv denna arbetsgrupp har? Jag antar den har fått sådana av justitieministern. Vad skall den utgå från, och vad skall den utreda för någonting?

Normalfallet är ju att den som avtjänar ett straff skall göra det på en öppen anstalt. Det sägs ju också i svaret. Men om det föreligger särskilda skäl skall man kunna avtjäna hela eller delar av straffet i en sluten riksanstalt. Jag var bland dem som fick och ville besöka fångarna på Kumla för någon månad sedan. Fångarna där påstod att – jag vet inte om det är riktigt – en hel del av dem hade blivit flyttade från en öppen anstalt till Kumla när de hade en kort tid kvar av strafftiden. De var väldigt förvånade över detta. Jag vet inte vilka särskilda skäl som kunde ha förelegat, för det nämnde fångarna ingenting om. Av det de sade fick jag intrycket att det närmast rörde sig om att disponera de platser som var tillgängliga.

Anf. 3 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag inte har tyckt mig behöva utfärda särskilda direktiv till arbetsgruppen – arbetsgruppen arbetar ju inom departementet. Men självfallet är utgångspunkten för gruppens arbete att eventuell särbehandling och eventuell ojämlig behandling om den föreligger – det skall man först kartlägga – skall undanröjas. Det är det självklara målet för gruppens arbete.

När det sedan gäller placeringar i Kumla av klienter som enligt normalregeln skulle placeras på lokalanstalt har kriminalvårdsstyrelsen uppmärksammat detta, och man går igenom de fall av förflyttningar som har skett och kommer i fortsättningen att i tveksamma fall se till att kriminalvårdsstyrelsen själv får fatta beslut i sådana ärenden. De förhållanden som här har uppmärksamrats av Per Israelsson har uppmärksamrats också av kriminalvårdsstyrelsen, som har saken under kontroll.

Anf. 4 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Det svar jag fick var mycket positivt och går helt i den riktning som jag ville driva ärendet genom att ställa den här frågan och be om upplysningar.

Jag vill återigen framhålla att om man söker upprätthålla likheten inför

lagen och anser att alla skall behandlas rättvist har detta stor betydelse för tilltron till rättsväsendet.

I detta sammanhang faller det mig i minnet att C.-H. Hermansson för ett antal år sedan blev avklubbad i kammaren vid Sergels torg av dåvarande talmannen Ivar Virgin när han sade ungefär följande:

Det kan inte få vara så att de små tjuvarna grips och man låter de stora tjuvarna gå fria. Klubban föll, och avklubbningen föranleddes av den konstitutionella grunden att talaren trampade in på den dömande maktens område. Det kan man ju inte göra här i riksdagen utan att bli avklubbad. Men när jag redogör för vad C.-H. Hermansson sade tror jag inte att det föranleder någon avklubbning.

Jag tror att både jag och justitieministern är överens om sakinnehållet i detta yttrande, att så får det inte vara. Då tror jag också att vi har goda förhoppningar om att den här frågan som jag har tagit upp skall föras framåt genom det förslag som kommer från utredningsgruppen i april i år.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1984/85:416 om principerna för återanpassning av svårt belastade kriminella

Anf. 5 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Per Unckel har frågat mig om jag vill redogöra för regeringens syn på vilka principer som skall gälla för återanpassning av svårt belastade kriminella. Per Unckel har vidare frågat mig vad jag är beredd att göra för att förhindra att sådana metoder som använts i det fall som nämnts i frågan inte utnyttjas i fortsättningen.

Målsättningen för kriminalvård i anstalt är att den intagnes anpassning i samhället främjas och skadliga följder av frihetsberövandet motverkas. Bland åtgärder för att nå ett sådant syfte kan nämnas permissioner och andra slags vistelser utanför anstalt. Former och omfattning av denna verksamhet när det gäller en viss kategori intagna är f. n. föremål för översyn genom en särskild arbetsgrupp inom justitiedepartementet i vilken också företrädare för kriminalvårdsstyrelsen ingår.

När det gäller det fall som har gett anledning till Per Unckels fråga rörde det sig inte om någon permission. Jag har inhämtat att bakgrunden inte så mycket var intresset att underlätta samhällsanpassningen för den intagne som framför allt ett önskemål från vissa myndigheter – rikspolisstyrelsen och försvarsstaben – att inhämta upplysningar från honom i olika hänseenden.

De metoder som kommit till användning i det aktuella fallet var ovanliga. Jag kommer att uppdra åt den nyssnämnda gruppen att även överväga formerna för sådana fall.

Tisdagen den
26 februari 1985

*Om principerna för
återanpassning av
svårt belastade kri-
minella*

Anf. 6 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min fråga.

Det fall som har föranlett frågan är fallet Stig Bergling, den spiondomde f. d. polisen som på Norrköpingsanstalten avtjänar sitt straff. Det begångna brottet är utomordentligt allvarligt.

För några veckor sedan meddelades det plötsligt i tidningarna att Bergling, uttryckligen för återanpassning, hade inhyrts i den s. k. Kungasviten på Vildmarkshotellet i Kolmården, ett hotellrum som när det gäller dyrbarhet sannolikt söker sin like i det län där Stig Bergling för närvarande vårdas. Mer än ett ögonbryn höjdes i Östergötland inför upplysningen att återanpassning till ett normalt samhällsliv skedde i dessa former. Många menade att beskedet i tidningarna var upprörande och stötande. Enligt min mening är det inte svårt att hålla med dem som blev upprörda över det sätt på vilket den här återanpassningen hade arrangerats. Det är uppenbart att folk inte ställer upp på en politik som låter straffet för brottslingar komma i andra hand.

Herr talman! I sitt svar säger justitieministern i den allmänna delen att översyn av permissionsregler och liknande för närvarande pågår inom justitiedepartementet. Det väcker en följdfråga, nämligen huruvida justitieministern med anledning av vad jag anför i den allmänna delen i min fråga är beredd att vidta sådana skärpningar av permissionsreglerna som uppenbarligen står i bättre överensstämmelse med det allmänna rättsmedvetandet i landet än de principer som för närvarande tillämpas.

I den konkreta frågan, som gäller Stig Berglings fall, ger justitieministern i sitt svar ett nytt besked. Det var enligt justitieministern inte alls så att det var återanpassning i samhället som var syftet med Stig Berglings vistelse på Vildmarkshotellet. Vad rikspolischefen, bland många andra, har sagt i Norrköpings Tidningar är alltså fel. I en lång intervju den 14 februari har rikspolischefen meddelat att Stig Berglings svåra förhållanden på Norrköpingsanstalten faktiskt motiverade denna lilla semesterresa till Vildmarkshotellet.

De upplysningar justitieministern nu lämnar ställer saken i en delvis ny belysning. Syftet var uppenbarligen att få fram sådana uppgifter från Stig Berglings spionage som kunde vara till nytta vid arbetet med att reparera den skada han har åstadkommit. Detta är självfallet en mycket välmotiverad uppgift för de myndigheter som har att svara för rikets säkerhet.

Herr talman! Också den upplysningen väcker emellertid följdfrågor. Den första är naturligtvis: Är det under sådana omständigheter lämpligt att myndigheterna hävdar att det är någonting helt annat som är syftet med Stig Berglings vistelse på Vildmarkshotellet?

Justitieministern konstaterar att de metoder som kommit till användning i det aktuella fallet var ovanliga. Den andra följdfrågan blir därför: Är justitieministern också beredd att säga att metoderna var olämpliga?

Anf. 7 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Det är inte min uppgift att här i kammaren diskutera ett enskilt fall och hur myndigheterna har hanterat detta. Jag fann emellertid

med hänsyn till frågans utformning anledning att lämna upplysningen att det här inte var fråga om en permission utan om en tillämpning av en föreskrift i lagen om kriminalvård som säger att en intagen efter myndighets begäran skall kunna inställas inför myndigheten utanför anstalten.

Jag har tyckt att det är en sådan koppling mellan hanteringen av situationer av detta slag och hanteringen av permissioner och annan vistelse utanför anstalt, som redan behandlas av arbetsgruppen i justitiedepartementet, att jag har bett arbetsgruppen att se över också den andra frågan. Först när arbetsgruppen har gjort detta är jag beredd att redovisa om några ändringar i bestämmelser eller praxis är motiverade och skall genomföras.

Anf. 8 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag är tacksam för att justitieministern lämnade de upplysningar i svaret som han gjorde. Jag kan möjligen också förstå att justitieministern innan han lämnar bindande besked vill avvakta översynen av den allmänna delen av permissionsregler och likartade bestämmelser.

För många människor framstår emellertid lösningen som så uppenbar att man inte bör vänta i åratal. Vanligt folk vet att permissionsreglerna behöver skärpas. Många ligger långt före justitieministern i bedömningen av vad som är rätt och rimligt.

Herr talman! I den konkreta frågan skall emellertid – om jag förstår justitieministerns svar rätt – arbetsgruppen inte överväga huruvida det är rimligt att myndigheterna lämnar *en* uppgift utåt om fallet Stig Bergling, när uppenbarligen syftet med vistelsen på Kolmården var ett helt annat än det som angavs. I den delen borde justitieministern för klarhets vinnande vara beredd att svara på om det är lämpligt att de kriminalvårdande myndigheterna säger att en vistelse – som i detta fall på Kolmårdshotellet – var motiverad för återanpassnings skull, när det uppenbarligen inte var så, eller om det hade varit lämpligare att myndigheterna direkt hade sagt vad justitieministern säger till kammaren nu.

Anf. 9 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Vad olika företrädare för myndigheterna till äventyrs har sagt till en tidning och om det sagda har blivit rätt återgivet har jag inte underlag för att diskutera här i kammaren. Jag kan bara konstatera hur förhållandena har varit. Det här har alltså inte varit en permission utan en tillämpning av en annan bestämmelse i lagen om kriminalvård i anstalt.

Anf. 10 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag tror inte att justitieministern riktigt förstår vilken poäng jag vill understryka.

Det som har stått i tidningarna har uppenbarligen undergrävt förtroendet för kriminalvården. Av det skälet frågar jag justitieministern om det inte är lämpligare att kriminalvårdens och polisens företrädare i uppenbart välmotiverade fall, som det vi nu diskuterar, säger precis som det är. De personer som jag har åsyftat och som har uttalat sig i tidningsintervjuer är ju inte precis

Nr 90

Tisdagen den
26 februari 1985

*Om principerna för
återanpassning av
svårt belastade kri-
minella*

vilka personer som helst, utan det handlar bl. a. om rikspolisstyrelsens chef. Skall man inte kunna säga att vi behöver föra ut en brottsling från anstalten för förhör? Måste man försöka slå blå dunster i ögonen på folk och säga att det är för återanpassnings skull man hyr in sig i det dyraste hotellrummet i hela Östergötland?

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1984/85:128 till kulturutskottet

5 § Föredrogs och hänvisades

Förslag

1984/85:22 till finansutskottet

6 § Anf. 11 TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas finansutskottets betänkande 10 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

7 § Anmälades och bordlades

Propositionerna

1984/85:114 Riktlinjer för järnvägspolitiken

1984/85:124 Internationella faderskapsfrågor m. m.

1984/85:127 Program mot luftföroreningar och försurning

8 § Anmälades och bordlades

Förslag

1984/85:23 Riksdagens revisorers förslag angående fördelningen av ansvaret för vägtrafiksäkerheten m. m.

9 § Anmälades och bordlades

Utbildningsutskottets betänkanden

1984/85:10 Anslag på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret

1984/85 (prop. 1984/85:101 delvis)

1984/85:11 Anslag till utbildningsdepartementet m. m. (prop. 1984/85:100 delvis)

1984/85:12 Hemspråksundervisningen i grundskola och gymnasieskola m. m. (prop. 1984/85:100 delvis)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1984/85:12 Särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Uddevallaregionen (prop. 1984/85:101 delvis)

10 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 26 februari

1984/85:106 av *Jens Eriksson* (m) till utrikesministern om forskningsfartyget GOA:

Under 1983 ombyggdes och utrustades ett forskningsfartyg avsett att bedriva forskning på fiskets område i Angola. Fartyget utrustades så modernt att något liknande inte finns i Sverige. Det blev dyrt, inte minst därför att man vid provturen företog backningsprov inne i skärgården och backade upp henne på Vinga utanför Göteborg, med stora skador som följd. Detta skedde trots att sjöfartsverkets inspektör befann sig ombord.

Förnuftiga människor med kännedom om u-ländernas behov skakade på huvudet när de såg SIDA:s underliga påhitt. Med Angolas underutvecklade fiske är det i första hand inte forskning som fattas, utan båtar, redskap och utbildning för att kunna bedriva fiske och skaffa mat. GOA, som forskningsfartyget heter, blev som väntat ett fiasko, och de utlagda summorna är, om uttrycket tillåts, kastade i sjön.

Nu ligger GOA där nere i Luanda, och knappast någonting fungerar längre. Trålvinschen är oduglig liksom det mesta av utrustningen. Det finns inget befäl som kan klara båten. Det saknas forskare som har grundläggande kunskaper tillämpbara i fiskeriundersökningen. Språkkunskaperna räcker inte till, och besättningen är inte motiverad att arbeta. Det finns inte någon i Sverige som kan ge en hygglig service, och det fattas både bränsle och förnödenheter.

Jag vill till utrikesministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser utrikesministern vidta beträffande forskningsfartyget GOA?

11 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 25 februari

1984/85:445 av *Gunnel Liljegren* (m) till utrikesministern om åtgärder för att främja släktbesök från Tjeckoslovakien:

De tjeckoslovakiska myndigheterna har utfärdat nya bestämmelser för släktbesök i Sverige gällande från den 1 januari 1985. Tjecker och slovakier i Sverige som vill ta emot besök av släktingar skall förutom en utförlig "inbjudan" också sända *sina* resedokument eller pass till den tjeckiska

Nr 90

Tisdagen den
26 februari 1985.

*Meddelande om
interpellation*

*Meddelande om
frågor*

Tisdagen den
26 februari 1985

*Meddelande om
frågor*

ambassaden. Resedokumenten behålls några dagar av ambassaden och återsänds sedan.

Redan "inbjudan" är mycket formalistisk – bl. a. krävs det att den är stämplad och undertecknad av notarius publicus. Att också infordra värdarnas resedokument är enligt min mening stötande och står knappast i överensstämmelse med Helsingforsdokumentets anda – att bl. a. underlätta släktbesök mellan de berörda länderna.

Mot den bakgrunden vill jag fråga statsrådet Bodström:

Är statsrådet beredd att via diplomatiska kanaler ta initiativ i syfte att ändra "inbjudningsproceduren" och därmed främja släktbesök från Tjeckoslovakien?

1984/85:446 av *Olof Johansson* (c) till kommunikationsministern om åtgärder för att begränsa sårbarheten i SJ:s databokningssystem för biljetter:

Genom fel i ett ställverk stoppades nyligen statens järnvägars centrala datasystem för biljettbokning. Den "reserv" som finns att tillgå är enligt uppgift återgång till manuell expediering av biljetter. Samma erfarenhet som gjordes vid det stora elavbrottet den 27 december 1983 upprepas alltså. Ett viktigt centraliserat datasystem utan förberedd alternativ elförsörjning avslöjas i all sin sårbarhet. Inga åtgärder synes heller föreslås i den nyligen presenterade energipropositionen, där bl. a. åtgärder och förslag redovisas med anledning av betänkandet Säker elförsörjning (SOU 1984:69).

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att begränsa sårbarheten i SJ:s centraliserade databokningssystem för biljetter?

den 26 februari

1984/85:447 av *Elver Jonsson* (fp) till statsrådet Birgitta Dahl om regeringens åtgärder mot det s. k. bensinkriget:

De svenska bilisterna har den senaste tiden drabbats av kraftiga fördyringar. Under 1984 skedde stora skattehöjningar, då bilaccisen ökade med 40 %, fordonsskatten med 24 % och bensinskatten med 56 öre. För dem som är beroende av bilen, såsom glesbygdabor, personer med stora reseavstånd till arbetet och inte minst barnfamiljerna, har detta varit en stor ekonomisk påfrestning.

Den konkurrens som detaljhandeln med bilbensinen haft har ändå kunnat pressa priset och delvis neutralisera de stora skattehöjningarna.

De senaste dagarna har energiministern gjort svepande och oroande uttalanden att regeringen överväger åtgärder som kan drabba bilisterna mycket ogynnsamt. Norges oljeminister har i skarpa ordalag kritiserat den svenska regeringens hållning. Oklarhet råder om vad överläggningarna mellan regeringen och oljehandeln leder till.

Jag vill med anledning härav ställa följande frågor till energiministern:

- a. Vilket resultat kan avläsas av de förda överläggningarna mellan regeringen och oljebolagen?
- b. Kan svenska regeringens uttalanden förtydligas, så att inte den nordiska handeln skadas?
- c. Vilka åtgärder tänker regeringen vidtaga för att säkra bilisternas berättigade krav på att köpa bensin till lägsta möjliga pris?

12 § Kammaren åtskildes kl. 15.17.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 90

Tisdagen den
26 februari 1985

*Meddelande om
frågor*